

แก้ปัญหาด้วยสัมมาทิฏฐิ

พุทธทาสภิกขุ

ธรรมะใกล้มือ

แก้ปัญหาด้วยสัมมาทิฏฐิ

พุทธทาสภิกขุ

ธรรมะใกล้มือ

งานธรรมบรรยายของพุทธทาสภิกขุ ที่ไม่เคยจัดพิมพ์มาก่อน
เดือนตุลาคม ๒๕๕๙

การบรรยาย อบรมตำรวจและนักเรียนการเมือง ๑๔ จังหวัด
ภาคใต้ รุ่น ๒ ๒๕๒๖
ชื่อเรื่อง/ชุด ครั้ง ๑ การระงับความขัดแย้งด้วยสัมมาทฤษฎี
รหัส ๔๑๒๕๒๖๐๗๑๘๐๑๐
วันที่แสดง ๑๘/๐๗/๒๕๒๖
ผู้ถอด นัฐพงษ์ พรวิวัฒนเวทย์
ผู้ตรวจทาน วรวรรณ ยงเกียรติไพบุลย์

หมายเหตุ ตรวจทานและจัดย่อหน้าใหม่ ๑๕ ม.ค. ๕๘
เพื่อนำไปพิมพ์ธรรมะใกล้มือ เดือนตุลาคม ๒๕๕๙
เปลี่ยนชื่อใหม่เป็น แก้ปัญหาด้วยสัมมาทฤษฎี

การระงับข้อขัดแย้งด้วยสัมมาทิฐิ.
แต่เจ้าหน้าที่ปราบปราม
18 ต.ค. 26 นีนโก้ง 13.30 น.

สัมมาทิฐิสมาทานา สหฺมึ ทฺวํ อุมฺมจฺจํ

0. เมื่อดั่งลงกลางคืน ะ โลกสงบ เป็นใจผู้อื่น ง่ายพูดว่า
เมื่อบารโห่เสียงกึกก้อง, รับเกียรติจาก พระพุทธองค์ เด็ก
0. สิ่งขัดแย้ง เป็นลุ่มีทวธรรม (ความหลักพุทธศาสนา)
ปราบไม่ได้อภัยปากมัน, แต่ได้ช่วยปากคน
เสียงมัน ไม่ค่อยเปลี่ยนใจคน (อาจตายเปล่า) ปากคนก็ถือว่า

ถ้าคอม. ถือว่า คอม คำว่า รักษังคมใหม่สันติภาพ

ก็คงดีแล้ว เป็น คอม. กันทั้งโลก, แม้รัฐบาล, แต่วิธีไม่เหมือนกัน
การขัดแย้งเกิดขึ้น ใน วิธี ขัดแย้ง ของ
แล้วเราจะรักษันความ ปากมัน หรือปากคน

0. โลกไม่มีสันติภาพ เพราะ ไม่มีศีลธรรม
คนไม่มี ^{ธรรม} ศีลธรรมจรรยา ก็ช่วยไม่ได้
การมีศีลธรรม ขุขักมัญหาได้ทุกมัญหา
การจักโลกให้เกิดศีลธรรม จะไม่สร้างข้อขัดแย้ง (จริงที่สุด)
ถ้าจักด้วยความเห็นของคน ถิ่นศีลการขัดแย้งไม่ได้
0. ศาสนา มีแค่ทำให้คนรักกัน จะเกิดปัญหาก็อย่างไร
หรือ คอม. จะมาช่วยจัดการให้คนมีศาสนา
มารดษเข้าในสิ่งเรียกว่าศาสนา นิก, จึงเกิดมัญหาขัดแย้ง
พุทธศาสนา คือ สัมมาทิฐิ ที่อาจไรแต่มีมัญหาได้ทุกมัญหา
ทั้งทาง การเมือง - การ เศรษฐกิจ - การปกครอง ะ
(หยด) ช่วยให้ทางานสงบ เป็นสุขเมื่อคำสั่งทำงาน.

“...สัมมาทิฏฐิมันเป็นไปในทาง
ถูกต้องตามที่เป็นจริง ส่วนมิจฉา
ทิฏฐินั้นมันไม่รู้หรือมันรู้ผิด การรู้
ผิดมีผลเท่ากับไม่รู้ มันก็เลยไม่มี
แสงสว่างพอที่จะแก้ปัญหอะไร
ได้ ...”

สารบัญ

นั่งกลางดินให้เกียรติแก่แผ่นดิน	
รับเกียรติจากพระพุทธเจ้า	๗
สัมมาทิฏฐิเป็นเครื่องนำทาง	๙
ความขัดแย้งเป็นอุปาทวี	๑๑
ความขัดแย้งต้องแก้ด้วยปากคนไม่ใช่ปากปืน	๑๒
ความรักผู้อื่นหายไปความเห็นแก่ตัวเข้ามาแทนที่	๑๖
ใช้พระธรรมที่ออกมาจากปากพระศาสดาแก้ปัญหา	๒๑
จัดโลกให้มีสันติภาพด้วยวิธีอย่างไร	๒๔
โลกมีสันติภาพเพราะมีธรรมะ	๒๙
การจัดโลกให้มีศีลธรรมจะไม่มี การขัดแย้ง	๓๒
ศาสนาทำให้คนรักกัน	๔๐
คาร์ล มาร์กซ ไม่รู้จักพุทธศาสนา	
จึงบอกว่าศาสนาเป็นยาเสพติด	๔๒
สัมมาทิฏฐิแก้ปัญหาได้ทุกปัญหา	๔๔
บูชาธรรมะคือการทำงาน แล้วสนุกเมื่อทำงาน	๔๖
ยกมือไหว้ตัวเองได้เป็นสวรรค์ เกลียดตัวเองเป็นนรก	๔๘
เกิดศาสนาพระศรีอารีย์เพราะคนมีศีลธรรม	๕๐

ท่านและผู้อุทิศตน เพื่อสวัสดิการของมนุษย์หรือสังคม
ทั้งหลาย

ในขั้นแรกนี้อาตมาขอแสดงความยินดีในการที่
ท่านทั้งหลายมาถึงที่นี่ ด้วยกิจธุระอย่างหนึ่งซึ่งตรงกับ
ความประสงค์ของพระพุทธเจ้า นั่นคือ การช่วยกันทำให้
มนุษย์มีความปลอดภัย มีสันติสุข มันต้องทำด้วยเสียสละ
ด้วยการเสียสละซึ่งยากที่จะทำได้ ถ้าขาดการเสียสละเสีย
เพียงอย่างเดียวแล้วมันก็ล้มละลาย

ฉะนั้นจึงเป็นที่เชื่อว่าท่านทั้งหลายเป็นผู้เสียสละ
เพื่ออุดมคติอย่างเดียวกับพระพุทธเจ้าหรือพระพุทธ
ศาสนา หรือว่าพระศาสดาใดๆ ในโลกที่แท้จริงแล้วก็ล้วน
แต่เสียสละแม้แต่ชีวิตเพื่อประโยชน์ของคนในโลก ฉะนั้น
การทำหน้าที่ชนิดนี้จึงอนุโลมกันได้

นั่งกลางดินให้เกียรติแก่แผ่นดิน รับเกียรติจาก พระพุทธเจ้า

อาตมาจึงขอแสดงความยินดีที่ได้พบปะท่านทั้งหลายในลักษณะเช่นนี้ และขอทำความเข้าใจตอบไปอย่างหนึ่งว่า เรานั่งกันกลางดินเพื่อปรึกษาหารือกันในเรื่องที่สูงสุดเหลือที่จะกล่าวได้ คือการเสียสละอุทิศเพื่อประโยชน์แก่ความปลอดภัยของมหาชน สิ่งนั้นหรืออุดมคตินั้นสูงสุดมาก แต่ว่าเรานั่งกันกลางดิน นี่มันถูกตามเรื่องเพราะว่านั่งกลางดินนี่มันเกิดความรู้สึกเห็นใจผู้อื่นได้ง่าย แต่ใจคอมันสงบกว่าที่จะนั่งบนตึกบนวิมาน น่าสงสัยว่าเราจะไปนั่งกันบนวิมาน ปรึกษาหารือเรื่องชวานาไม่มีน้ำทำนาอย่างนี้ ซึ่งเขานิยมทำกันอย่างนั้น

แต่อีกอย่างหนึ่งขอให้ทราบว่าพระพุทธเจ้านั้นท่านประสูติกลางดิน พระพุทธเจ้านั้นเมื่อตรัสรู้ก็นั่งตรัสรู้กลางดิน และเมื่อท่านสอนเกือบทั้งหมดก็ว่าได้ ท่านสอนเมื่อนั่งกันอยู่กลางดินทั้งผู้ฟังและทั้งผู้สอน กุฎิของท่านก็พื้นดิน ในที่สุดท่านก็นิพพานคือตายกลางดินแท้ๆ เลย ที่เรียกว่าระหว่างต้นสาละ กลางดิน

ฉะนั้นขอให้เราทำได้ให้เกียรติแก่แผ่นดิน หรือรับเอาเกียรติจากพระพุทธเจ้าในฐานะที่ว่าเราใช้สถานที่ของท่านคือแผ่นดินมานั่งประชุมกัน อย่างนี้เราจะถือว่าเราได้รับเกียรติของพระพุทธเจ้า หรืออีกทางหนึ่งเราจะถือว่าเราให้เกียรติแก่แผ่นดินซึ่งเป็นที่โปรดปรานของพระศาสดา รวมทั้งต้นไม้ด้วย

ถ้าเราให้เกียรติแก่ต้นไม้หรือแผ่นดิน โลกมันจะดีกว่านี้ ไม่ทำลายต้นไม้ให้เกิดความยุ่งยากลำบาก พระศาสดาของศาสนาอื่นก็รู้อย่างเดียวกัน ล้วนแต่ว่าจะมีชีวิตเกิดกลางดิน ตรัสรู้กลางดิน ทำงานกลางดินทั้งนั้น ไม่มีพระศาสดาองค์ไหนที่จะอยู่ดีก็อยู่วิมาน เอาละเป็นอันว่าเดี๋ยวนี้เราเป็นผู้ยินดี คือเสียสละต่ำสุดแล้วในการที่จะมานั่งกันกลางดิน แล้วก็ปรึกษาหารือกันด้วยเรื่องที่สูงที่สุดคือช่วยเพื่อนมนุษย์ให้ประสบความสำเร็จในหนทางนี้แหละจึงให้นั่งกลางดิน และอาตมาถือเป็นหลักประจำ และเราได้นั่งกลางดินและได้นั่งใต้ต้นไม้ พระพุทธเจ้า ประสูติก็ใต้ต้นไม้ ตรัสรู้ก็ใต้ต้นไม้ สอนใต้ต้นไม้ นิพพานใต้ต้นไม้อย่างเดียวกับดิน

สัมมาทิฏฐิเป็นเครื่องนำทาง

ที่นี้หัวข้อที่เราจะได้พูดกัน อาตมามีหัวข้อว่าการ
ระงับข้อขัดแย้งด้วยสัมมาทิฏฐิ การระงับข้อขัดแย้งด้วย
สัมมาทิฏฐิ อาศัยพระบาลีที่ว่า สัมมาทิฏฐิสมาทานา
สัพพัง ทุกขัง อุปัจจะคฺขง -มนุษย์เราจะล่วงพ้นจากความ
ทุกข์หรือปัญหาทั้งหลายได้เพราะสมาทานสัมมาทิฏฐิ
ขอทำความเข้าใจในหัวข้อนี้ก่อนว่าพระพุทธเจ้า หรือว่าผู้ที่
กล่าวอย่างเดียวกับพระพุทธเจ้าและพระพุทธเจ้าก็รับรอง
นั่น ท่านถือว่าเราจะล่วงพ้นปัญหาหรือความทุกข์ก็ได้ ทุก
ชนิดทุกประการได้ เพราะสมาทานสัมมาทิฏฐิ

คำที่ต้องสนใจก็คือคำว่า สัมมาทิฏฐิ คำนี้มันกว้าง
มันแปลยาก เพราะมันมีความหมายกว้าง คือมันจะเป็น
ความคิดเห็น ความเข้าใจ ความเชื่อหรืออุดมคติอะไรก็ตาม
ที่มันถูกต้องก็เรียกว่าสัมมาทิฏฐิ คนเราอยู่ด้วยความคิด
ความเชื่อ ความเห็น ความยึดถือเป็นอุดมคติด้วยกันทั้งนั้น
แล้วมันก็ต้องถูกต้อง ที่นี้ท่านใช้คำว่าสมาทาน สมาทาน
สัมมาทิฏฐิ คำนี้ที่สำคัญ คำว่าสมาทานไม่ค่อยจะเข้าใจกัน
แต่เคยได้ยิน เช่นคำว่าสมาทานศีลอย่างนี้เคยได้ยิน

คำว่า สมาทาน นั้นแปลว่า ถือเอาด้วยสติปัญญา ถือเอาอย่างดีแล้วก็ด้วยสติปัญญา ตรงกันข้ามกับอุปาทาน อุปาทานมันถือเอาด้วยความโง่ ถือเอาด้วยความยึดมั่น ถือมั่นด้วยความมกมาย เต็มนี้ระวังเถิดเราก็มักจะยึดถือ แม้แต่ถือหลักการถืออุดมคติ มักจะทำอย่างอุปาทาน ยึดมั่นหมายมั่น หลับหูหลับตา เรียกว่ามันถือด้วยอวิชชา หลับตา ถ้าจะถืออย่างดีต้องถือด้วยสมาทานคือลืมตา

ดังนั้นจะถือกฎเกณฑ์ระเบียบวินัยอะไรต่างๆ ทุกอย่างที่จะต้องยึดถือแล้ว จะต้องถือแล้วก็ขอให้เป็นสมาทาน คือถือเอาอย่างดี ลืมหูลืมตาถือเอาด้วยสติปัญญา อย่าถือเอาด้วยอวิชชาความมกมายเป็นอุปาทาน มันจะไม่ถูกเรื่อง มันจะไม่ถูกเรื่อง หรือมันจะดีเกินไปหรือจะเลวเกินไป มันไม่ถูกเรื่อง เราจะต้องสมาทานแทนที่จะทำอุปาทาน ถือเอาอย่างดีด้วยสติปัญญาในสิ่งที่จะแก้ปัญหาของเราได้ ในที่นี้ก็คือสัมมาทิฎฐิอย่างทีกล่าวแล้ว

ความขัดแย้งเป็นอุบาทว์

เดี๋ยวนี้ปัญหา ดูที่ตัวปัญหาที่ปัญหาที่มีอยู่ก็คือสิ่งขัดแย้ง ในพระบาลีเรียกสิ่งขัดแย้งว่า *อุปัททธรรม* ความขัดแย้งท่านเรียกกันว่าเป็นอุปัททธรรม คำบาลีอุปัททธรรมก็ตรงกับคำภาษาไทยว่าอุบาทว์ *อุบาททวะ* คำนี้ในภาษาไทย ส่วนในภาษาบาลีมันอยู่ *อุปัททวะ* หรือก็คำเดียวกัน แต่รูปมันเปลี่ยนบ้าง สิ่งขัดแย้งคืออุปัททวะในภาษาบาลี คืออุบาทว์ในภาษาไทย สิ่งขัดแย้งเป็นความอุบาทว์ เดี่ยวนี้ก็กำลังมีกันทั้งโลกจนกลายเป็นโลกแห่งความขัดแย้ง ท่านทั้งหลายก็คงจะเข้าใจด้วยดีแล้วว่าโลกปัจจุบันนี้เป็นโลกแห่งความขัดแย้งอย่างไร

ถ้าเราจะมองดูกันทีเดียวทั้งโลกมันก็เต็มไปด้วยความขัดแย้ง ระหว่างค่ายใหญ่ๆ ระหว่างพวกใหญ่ๆ ขัดแย้งกันอยู่ แม้ในระหว่างพวกกันเองในค่ายหนึ่งๆ มันก็มีความขัดแย้ง แล้วมีความขัดแย้งในประเทศ มีความขัดแย้งในบ้านเมือง มีความขัดแย้งในครอบครัว หรือจะพูดว่าในตัวคนคนหนึ่งมันก็มีความขัดแย้ง หมายความว่าเมื่อ

มันไม่เรียบบรร้อย เมื่อมันไม่ถูกต้อง เมื่อใดมันไม่มีความถูกต้องเมื่อนั้นมันก็มีความขัดแย้ง ถ้าในร่างกายมันขัดแย้งเกิดขึ้นในร่างกายมันก็คือความเจ็บไข้หรือความเสียหายอย่างใดอย่างหนึ่ง

ความขัดแย้งไปมีที่ไหน อุปัทวະมันจะมีที่นั่น ดังนั้นมันจึงทนไม่ได้ จึงต้องต่อสู้เพื่อแก้ไขความขัดแย้ง แต่แล้วก็นำหน้าหัวที่ว่าเราไม่ประสบความสำเร็จในการแก้ไขความขัดแย้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งของโลก ท่านทั้งหลายมองดูเองเถิดว่ามันขัดแย้งกันถึงขนาดที่ยังไม่มีใครจะแก้ไขหรือแม้แต่จะบรรเทา อย่าว่าแต่จะให้เลิกร้างไปเลย แม้แต่จะบรรเทาาก็ไม่ได้ เพราะมันมีอะไรอยู่ลึกๆ ในส่วนลึกที่ทำให้เราแก้ไขไม่ได้ นั่นคือสิ่งที่เราจะต้องพิจารณาดู

ความขัดแย้งต้องแก้ด้วยปากคนไม่ใช่ปากปืน

ในฐานะที่อาตมาเป็นสาวกของพระพุทธเจ้า ไม่มีความรู้อย่างอื่นหรอก นอกจากความรู้ตามที่พระพุทธเจ้าท่านได้ตรัสไว้อย่างไร เดียวนี้พระพุทธเจ้าท่านได้ตรัสไว้ว่าแก้ไขได้ด้วยสัมมาทิฏฐิ เราจะแก้ไขความขัดแย้งทุกชนิด

ด้วยสัมมาทิฐิ แม้แต่จะแก้ไขความขัดแย้งในร่างกายที่มันไม่ถูกต้อง แล้วมันเจ็บป่วยขึ้นมาหรือมันเป็นอะไรขึ้นมา มันมีกิเลสเกิดขึ้นมา อะไรขึ้นมา เหล่านี้เรียกว่าเป็นความขัดแย้ง เป็นอุปัทวะ ในร่างกาย ฉะนั้นก็ต้องแก้ด้วยสัมมาทิฐิคือความเข้าใจอันถูกต้อง

จะแก้ไขปัญหาของหมู่บ้าน ของตำบล ของจังหวัด ของประเทศมันก็ต้องด้วยความเข้าใจอันถูกต้องว่าอะไรมันเป็นอะไร แต่จะแก้ไขโลกนี้มันก็เรียกว่ามันไกล มันไม่อยู่ในอำนาจของเรา เราก็ได้แต่ช่วยกันต่อสู้ ต้านทานไปตามกำลัง แม้ที่สุดแต่การโวยวาย อุตส่าห์โวยวายก็ยิ่งดีกว่าไม่มีใครจะโวยเสียเลย เพื่อต่อต้านความขัดแย้งในโลก จะต้องทำให้เกิดสัมมาทิฐิความเข้าใจอันถูกต้องขึ้นมา สัมมาทิฐินั้นท่านพูดไว้เหมือนกับกำปั้นทุบดิน มันไม่มีทางผิด คือว่าให้รู้ว่าอะไรเป็นความทุกข์หรือตัวปัญหา อะไรเป็นเหตุของความทุกข์หรือเหตุของปัญหา อะไรเป็นทางดับของปัญหา อะไรเป็นวิธีให้ถึงการดับของปัญหาหรือของความทุกข์ ถ้ารู้ครบอย่างนี้ก็เรียกว่ามีสัมมาทิฐิ

รู้โดยรายละเอียดว่าปัญหาหรือความทุกข์ก็ตาม มันค่อยเกิดขึ้นอย่างไร อย่างไรก็ตามลำดับๆ กระทั่งว่า ความทุกข์หรือปัญหานั้นมันจะสูญสิ้นไป มันจะค่อยๆ หดหายไปอย่างไรตามลำดับ ถ้ารู้หมดนี้ก็เรียกว่ามีสัมมาทิฐิ เดียวนี้ความขัดแย้งได้เกิดขึ้นก็เพราะตรงกันข้าม คือมิจฉาทิฐิ สัมมาทิฐิมันเป็นไปในทางถูกต้องตามที่เป็นจริง ส่วนมิจฉาทิฐินั้นมันไม่รู้หรือมันรู้ผิด การรู้ผิดมีผลเท่ากับไม่รู้ มันก็เลยไม่มีแสงสว่างที่จะแก้ปัญหอะไรได้

เดี๋ยวนี้ความขัดแย้งในโลกมันไม่ได้แก้กันด้วยสัมมาทิฐิ มันแก้กันด้วยปากปิ่น มันไม่แก้กันด้วยปากคน มันมีอยู่สองปากที่จะแก้ปัญหาได้คือปากปิ่นหรือว่าปากคน ถ้าแก้ด้วยปากปิ่นก็ดูสิที่กำลังทำกันอยู่เวลานี้ ที่ว่าองค์การสหประชาชาติหรือองค์การอะไรก็ไม่ประสบความสำเร็จ เพราะว่ามันยังแก้ปัญหากันด้วยปากปิ่น ปากคนนั้นมันกลายเป็นหมันไป ไม่ได้มีโอกาสแก้ไขอะไรด้วยซ้ำไป ได้แต่ประนีประนอม นั่งประนีประนอมแล้วก็ทำอย่างที่เราเรียกว่าเอาเสียงข้างมากเป็นประมาณ แล้วต่าง

ฝ่ายต่างมันก็มีเสียง มันก็ยื้อแย่งหาเสียง ให้ฝ่ายพวกตัวมันก็แก้ไม่ได้จนกระทั่งบัดนี้

สังเกตแล้วเห็นว่าองค์การสหประชาชาตินี้ยังเหมือนกับนั่งจับปูใส่กระด้ง ไม่ประสบความสำเร็จ ก็ปีๆแล้ว เพราะว่าไม่มีสัมมาทิฐิ พูดอย่างนี้ก็เหมือนอาตมาพูดคำหยาบต่าคนอื่น ดูหมิ่นผู้อื่น ไม่มีเจตนาที่จะทำอย่างนั้น แต่หยิบขึ้นมาเป็นปัญหาที่จะให้ช่วยกันพิจารณาว่าในองค์การที่จะแก้ปัญหของโลกนั้นก็ไม่มีสัมมาทิฐิ คือเขาไม่รู้ว่าการขัดแย้งนั้นมันมาจากมิจฉาทิฐิ ซึ่งทำให้เห็นแก่ตัว มีความเห็นแก่ตัวมันก็ถือเอาประโยชน์ของตัวเองเป็นใหญ่ เมื่อต่างคนต่างถือเอาประโยชน์ของตัวเองเป็นใหญ่ ต่างพวกต่างถือเอาประโยชน์ของตนเป็นใหญ่มันก็ต้องเกิดความขัดแย้งเป็นธรรมดา

ฉะนั้นเราจึงไปดูที่ต้นเหตุลึกลงไปชั้นหนึ่งว่าความเห็นแก่ตัวเป็นต้นเหตุแห่งความขัดแย้ง แล้วมันก็ต้องไปจัดการที่ความเห็นแก่ตัว แล้วความขัดแย้งมันก็จะลดลงไปเอง จะลดความเห็นแก่ตัวนี้มันกลายเป็นเรื่องของธรรมะของศาสนาไป เดียวนี้คนเหล่านั้นไม่กล้าหันมาถือศาสนา

ว่ากลัวจะเสียเปรียบอีกฝ่ายหนึ่ง เดียวนี้ทำไมในโลกนี้มันไม่มีศาสนาหรือไม่ถือหลักศีลธรรม เพราะว่ามันกลัวว่าถ้าฝ่ายใดมันถือหลักศีลธรรมอยู่ก็จะเสียเปรียบอีกฝ่ายหนึ่งซึ่งไม่ถือหลักศีลธรรม ต่างฝ่ายต่างก็ไม่ถือหลักศีลธรรม ความขัดแย้งมันก็มีอยู่เรื่อยไป นี่คือปัญหาในโลกปัจจุบัน

ความรักผู้อื่นหายไปความเห็นแก่ตัวเข้ามาแทนที่

ศาสนาถอยห่างออกไป หรือว่าถูกแยกกันให้ถอยห่างออกไปโดยวงการที่ทรงอำนาจในโลกนี้ ศาสนามีไว้แต่ทำพิธี มีคนถือศาสนา ประกาศตัวนับถือศาสนาเป็นล้านๆ หรือสิบล้าน ร้อยล้านแล้วแต่ มีแต่พิธี ไม่มีใครปฏิบัติตัวตามหลักของพระศาสนาคือทำลายความเห็นแก่ตัวซึ่งเป็นมูลเหตุแห่งความขัดแย้ง ฉะนั้นเราจะต้องนึกถึงสัมมาทิฐิข้อนี้ว่ามันมีมูลมาแต่ความเห็นแก่ตัวซึ่งทำให้เกิดกิเลส

กิเลสทั้งทุกชนิดเกิดมาแต่ความเห็นแก่ตัว พอกิเลสเกิดแล้วมันหน้ามืดตามืดมันพุดกันไม่รู้เรื่อง มันไม่รู้จักที่ถูกหรือที่ไม่ถูก ที่ควรหรือที่ไม่ควร กระทั่งว่าเสียชีวิต

ไปโดยไม่สมควร ก็ไม่เห็นว่าเป็นสิ่งที่ไม่สมควร เมื่อมีทางที่จะแก้ไขปัญหาได้โดยไม่ต้องเสียชีวิต ก็มองไม่เห็นอยู่นั่นเอง

เราจะต้องมองให้เห็นความจริงที่ลึกซึ่งอยู่เป็นระดับๆ แล้วแก้ปัญหาด้วยสัมมาทิฐิคือความเข้าใจถูกต้องในสิ่งเหล่านั้นทุกเรื่อง เรียกว่าเราไม่อาจจะแก้ปัญหาได้ด้วยปากป็น เราแก้ปัญหาด้วยปากคน คนไหนล่ะที่ว่าปากคนนี่ ก็คนที่ประเสริฐที่สุดคือพระศาสดาแห่งศาสนา ประเสริฐทุกคนเลย เท่าที่อาตมาศึกษามาเป็นหลายสิบปีนี้พบหัวใจว่าทุกศาสนาล้วนแต่สอนให้ทำลายความเห็นแก่ตัว เราอย่าไปดูถูกศาสนาใดเลยมันไม่มีทางหรอก เพราะว่าทุกศาสนาพระศาสดาสอนให้ทำลายความเห็นแก่ตัวทั้งนั้น ไม่ว่าศาสนาไหนที่มันยังถูกต้องอยู่ ถ้าผิดไปจากนี้แล้วก็ไม่เป็นศาสนา แล้วก็สาบสูญไปแล้ว

ศาสนาที่เหลืออยู่ในโลกเวลานี้ล้วนแต่มีหลักของความไม่เห็นแก่ตัว พุทธอีกทีก็คือความรักผู้อื่น ความรักผู้อื่นคำเดียวเท่านั้นมันจะแก้ปัญหาเหล่านี้ได้ เพราะว่าเมื่อรักกันแล้วมันฆ่าเขาไม่ได้ มันขโมยเขาไม่ได้ มัน

ล่องกาเมฯ เขาก็ไม่ได้ มันโกหกเขาก็ไม่ได้ มันจะกินเหล้า
ให้ใครรำคาญอย่างนี้มันก็ได้ ฉะนั้นในครอบครัวนั้นก็
ไม่มีความขัดแย้ง ในตัวบุคคลแต่ละคนก็ไม่มีสิ่งขัดแย้ง
ซึ่งทำให้เกิดโรคภัยไข้เจ็บ ในสังคมมันก็ไม่มีการกระทบ
กระทั่ง ถ้าเรารักผู้อื่น

เดี๋ยวนี้ใครรักผู้อื่นดูจะหายาก หาทำยาหยอดตา
ยาก เพราะว่าหลงตัวเองกันมาก รักแต่ตัวกูหรือพวกของ
กู ทั่วโลกกำลังเป็นอย่างนี้ และเป็นอย่างนี้มากขึ้นเพราะ
ว่าการศึกษาไม่สมบูรณ์ เราให้เรียนหนังสือให้ฉลาดมันก็
ฉลาด เราให้เรียนวิชาชีพให้มันเก่งในการประกอบอาชีพ
แต่ไม่ได้สอนเรื่องศีลธรรม ไม่ให้เห็นแก่ตัว มันยังฉลาด
มันก็ยังเห็นแก่ตัวอย่างฉลาด ยังมีอาชีพดีมันก็ยังเห็นแก่
ตัวอย่างกว้างขวางเพราะว่าเรามีอาชีพดี เรามีเงินมาก กุม
อำนาจเศรษฐกิจไว้ได้ก็ยิ่งเห็นแก่ตัว จึงเรียกว่าการศึกษา
ยังไม่ถูกต้อง มันเพิ่มความเห็นแก่ตัวไปเสียหมด

ความเจริญรุ่งเรืองก้าวหน้าก็ล้วนแต่เพิ่มความ
เห็นแก่ตัว อะไรๆ มันก็เพิ่มความเห็นแก่ตัว ความเป็น
อยู่ที่สนุกสนานสะดวกสบายเดี๋ยวนี้ ก็ล้วนแต่เพิ่มความ

เห็นแก่ตัวแรงกว่าที่แล้วมา ดังนั้นเราจึงได้เห็นอันตรายเพิ่มขึ้นในโลก อันตรายระดับบุคคลก็มีมากขึ้นในบ้านเมือง ก่อนนี้อันตรายมักจะอยู่นอก นอกกรุงในป่าในดง เตี้ยวนี้อันตรายเข้ากรุง ไปอยู่กลางกรุง แล้วเข้าไปถึงห้องนอนเลย นี้อันตรายเจริญอย่างนี้ ในระดับสังคมมันก็มีอันตรายมากขึ้น ในระดับโลกมันก็มีอันตรายที่ไม่ยอมรับหลักการของสันติภาพตามแบบของศาสนา

อาตมากล้าพูดอย่างนี้เลยว่ามันไม่รับหลักการของสันติภาพตามแบบของศาสนา จะเป็นชาติไหนฝ่ายไหน มันก็ไม่ยอมรับหลักการอันนี้ก็ต้องเรียกว่าอันตราย ไม่ยอมรับหลักการเพื่อสันติสุขหรือสันติภาพอันแท้จริงตามกฎหมายเกณฑ์ของธรรมชาติ การไม่เห็นแก่ตัวนั้นแหละถูกต้องตามกฎหมายเกณฑ์ของธรรมชาติ เพราะธรรมชาติมันสร้างมาสำหรับให้เห็นแก่ทุกสิ่ง ทุกคนที่มันมีชีวิต ที่มันเป็นเพื่อนเกิด แก่ เจ็บ ตายด้วยกัน ถ้าไม่ยอมรับข้อเท็จจริงอันนี้ก็เรียกว่ามันผิดหลักธรรมชาติ ต้นไม้ที่อยู่ต้นเดียวไม่ได้ สัตว์ก็อยู่ตัวเดียวไม่ได้ คนก็อยู่คนเดียวไม่ได้ในโลกนี้ มันต้องเนื่องกันทุกอย่าง หลากๆ อย่างมันจึงอยู่รอด

ชีวิตอยู่ได้ ดังนั้นเราจะต้องรักผู้อื่น

เมื่อพระศาสดา หรือว่าก่อนแต่เป็นศาสดา เป็น
ฤาษี โยคี มุนี ไปเที่ยวนั่งคิณั่งคั่นอยู่ในป่าในดงคนเดียว
ว่าอะไรจะเป็นทางออกของมนุษย์ ในที่สุดคนเหล่านั้นก็
พบเรื่องรักผู้อื่น กระทั่งรุนแรงขึ้นรุนแรงขึ้นจนเป็นพระ
ศาสดาก็สอนเรื่องความรักผู้อื่น มันเป็นหัวใจของทุก
ศาสนา

นี่ขอให้เอาไปคำนวณใคร่ครวญดูให้ดีว่าเดี๋ยวนี้ใน
โลกนี้มันขาดความรักผู้อื่น ความขัดแย้งจึงเต็มไปทั่วโลก
เรียกว่าอุปัทวะมันเต็มไปทั่วโลกเพราะว่าไม่มีใครรัก
ใคร รักผู้อื่นก็เพียงแต่รักพวกของตัวเองที่จะช่วยกันแสวงหา
ประโยชน์ให้แก่ตัว มันรักกันเพียงเท่านั้น แต่ความรักที่จะ
สร้างสันติภาพขึ้นในระหว่างคนระหว่างพวกนี้มันไม่มี

สมัยก่อนเขาถือศาสนากันมากกว่านี้ ดังนั้นเขาก็มี
ความรักผู้อื่นแสดงให้เห็นอยู่ทั่วไป ถ้าท่านทั้งหลายมีอายุ
สัก ๖๐ ปี แล้วมองย้อนถอยหลังเถอะ จะพบว่าในสังคม
บ้านเรานี้ก็มีอาการของความรักผู้อื่น จนเป็นเอกลักษณ์
ของไทยทีเดียว อาตมามีอายุ ๗๘ ปีแล้ว ได้มองเห็นสิ่งที่

เป็นเอกลักษณ์ของชนชาติไทยรักผู้อื่นนั้นมาก ตั้งแต่สมัย
เด็กๆ มา แล้วเดี๋ยวนี้ก็เห็นๆ เห็นๆ ว่า ไขมันหายไปๆ หาย
ไป ความรักผู้อื่นนี้มันหายไป สิ่งที่เขาทำไว้เพื่อประโยชน์
ผู้อื่นก็ถูกทำลาย สาธารณวัตถุ สาธารณประโยชน์อะไรที่
เขาสร้างขึ้นไว้มันยังถูกทำลายเลย ซึ่งเมื่อก่อนนั้นจะมีไม่
ได้เพราะเขายังรักผู้อื่น รักประโยชน์ของส่วนรวม

ใช้พระธรรมที่ออกมาจากปากพระศาสดาแก้ ปัญหา

ศาสนาเข้าไปมีอิทธิพลอยู่ในวัฒนธรรม เข้าไปมี
อิทธิพลอยู่ในขนบธรรมเนียมประเพณี แล้วคนเขาก็ยัง
ยึดถือในวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี สิ่งที่เขากลัว
มากที่สุดมันก็คือสิ่งที่เรียกว่าบาป เขาไม่กลัวอะไรมาก
เหมือนสิ่งที่เรียกว่าบาป คนสมัยนี้เขาไม่กลัวบาป ใคร
บอกว่าบาปเขาก็แลบลิ้นหลอก เขากลัวอยู่อย่างเดียว แต่
ว่าเขาจะไม่ได้รับประโยชน์ที่เขาต้องการเท่านั้นเอง บาป
หรือบุญไม่รู้ กลัวแต่ว่าเขาจะไม่ได้รับประโยชน์ของสิ่งที่
เขาต้องการ

ดังนั้นถ้าว่ามีใครมาบอกว่าจะให้ประโยชน์เท่านั้น เขาก็ยินดีรับทันที นี่เป็นเหตุให้ลัทธิที่ไม่พึงปรารถนามันแพร่หลายหรือมันตั้งอยู่ได้ เพราะเขามีประโยชน์มาสำหรับจะยั่วหรือจะล่อด้วยประโยชน์ทางวัตถุนี้ ไม่ได้เข้าถึงอุดมคติสักซึ่งอะไร เพียงแต่จะให้ได้รับประโยชน์ก็ยินดีที่จะร่วมมือ นี่เรียกว่าไม่รู้ว่่าสิ่งที่ถูกที่ควรนั้นเป็นอย่างไร ไม่ยึดถือหลักดีชั่ว บุญบาป ถูกผิดกันเสียแล้ว ถือศาสนาว่าได้แล้วก็เป็นที่ ศาสนาของเขาก็คือได้ โดยไม่ต้องพูดว่าได้ อย่างผิดหรืออย่างถูก อย่างดีอย่างชั่ว อย่างบุญอย่างบาป ไม่ต้อง

นี่คือสภาพปัจจุบันที่การศึกษาไม่สมบูรณ์ ทำให้คนในโลกยึดถือแต่ได้แล้วก็เป็นที่ พูดถึงศาสนากันแต่ปาก ในใจก็ถือศาสนาว่าได้แล้วก็เป็นที่ มีคนพูดล่อว่า เขาว่า พุทธัง สาระณัง คัจฉามิ แต่ในใจของเขานั้น สตางค์ สาระณัง คัจฉามิ ปากเขาว่าถือว่าพระพุทเจ้าเป็นสรณะ แต่ในใจของเขาเชื่อว่าสตางค์นั้นเป็นสรณะ เป็นอย่างนี้กันเสียจะทุกหนทุกแห่ง เพิ่มมากขึ้นๆ ยิ่งเหลืออยู่น้อยเต็มทีที่จะยึดถือความถูกความจริงหรือศาสนาแท้จริง

มาเป็นหลัก นั่นคือต้นเหตุแห่งความยุ่งยากที่สุดที่เราจะ
แก้ไขมนุษย์ให้มาอยู่ในความถูกต้อง เราจะต้องเอาความ
เข้าใจถูกต้องมา เอาปากของพระศาสดามา

ที่อาตมาพูดว่าอย่าแก้ด้วยปากป็นให้แก้ด้วยปาก
คน ปากคนนั่นคือปากของพระศาสดา พระศาสดาทุก
องค์เป็นปากพูดแทนสิ่งสูงสุดของธรรมชาติ ซึ่งยังไม่รู้
อะไรก็ได้ จะเป็นกฎของธรรมชาติหรือพระเป็นเจ้าของอะไรก็
ไม่ทราบ ไม่ต้องไม่ต้องไปดูหรอก ไม่ต้องไปรู้เพราะมันไม่
อาจจะรู้ มันๆ มันลึกเกินกว่าที่จะมาพูดกันได้ง่ายๆ แต่ว่า
มันมีอยู่สิ่งหนึ่งสิ่งศักดิ์สิทธิ์สูงสุดเฉียบขาดของธรรมชาติ
และพระศาสดาแต่ละองค์ก็พบสิ่งเหล่านี้แล้วก็เอามา
พูด ฉะนั้นสิ่งเหล่านั้นก็ปรากฏออกมาทางปากของพระ
ศาสดาทุกๆ ศาสดา นี้เราจะต้องเอาปากของพระศาสดา
ถ่ายทอดมาเป็นปากต่อปาก ปากต่อปากให้รู้ว่าความจริง
ความถูกต้องนั้นเป็นอย่างไร แล้วก็เอาปากชนิดนี้มาแก้
ปัญหาของมนุษย์เราแทนปากป็น

ปากป็นนี้มันอาจจะทำให้ตายเปล่าก็ได้ ไม่ได้รับ
ประโยชน์อะไร ไม่สร้างความเข้าใจอันถูกต้องขึ้นมาได้

แต่ถ้าเป็นปากของพระศาสดา เป็นปากของพระธรรม มันทำให้คนได้รับความรู้ ได้รับความเข้าใจ ได้รับแสงสว่าง และมันเปลี่ยนจิตใจคนได้ จิตใจคนมันก็เปลี่ยน จากที่ว่ามีตมาเป็นสว่าง จากที่ว่ามีนสกปรกแล้วมาเป็นสะอาด จากวุ่นวายเป็นความสงบ โดยใช้คำเพียง ๓ คำว่า สะอาด สว่าง และสงบ นี่เราจะต้องเข้าใจกันไว้เป็นหลักพื้นฐานว่า สิ่งที่จะแก้ปัญหอันเลวร้ายคือความขัดแย้งในโลกได้นั้น ต้องเป็นสัมมาทิฎฐิที่ได้รับการมอบหมายสั่งสอนมาโดยปากต่อปากจากปากของพระศาสดา

จัดโลกให้มีสันติภาพด้วยวิธีอย่างไร

ที่นี้เราก็มาคิดดูกันต่อไปถึงตัวปัญหาว่า มันกำลังมีแบ่งกันเป็นพวกในโลกนี้ตามประโยชน์ที่มีอยู่ พวกที่จะได้รับประโยชน์อย่างไรร่วมกัน เขาก็แบ่ง เขาก็จัดเขาเป็นพวกหนึ่ง มันจึงเป็นพวกๆ ไป แต่แล้วก็น่าหัวที่สุดในข้อที่ว่าทุกพวกเขาพูดว่าเขาจะต้องการจัดโลกให้มีสันติภาพ พวกคอมมิวนิสต์เขาก็พูดอย่างนั้น ไปดูเถอะ พวกคอมมิวนิสต์เขาก็ว่าเขาจะจัดโลกให้มีสันติภาพ พวก

เสรีประชาธิปไตยก็จะจัดโลกให้มีสันติภาพ ล้วนแต่ใครๆ ก็บูชาว่าการจัดโลกให้มีสันติภาพนั้นถูกต้อง ทั้งๆ ที่ปากพูดกันอย่างนั้นทุกคน ก็ไม่มีสันติภาพมาปรากฏให้เห็น แม้แต่สักเล็กน้อย แม้แต่ว่าจะทำยาหยอดตา น้อยขนาดนั้นก็ยังหาไม่ได้

ข้อนี้ท่านจะต้องยอมรับว่าถึงพวกคอมมิวนิสต์เขาก็ยืนยันว่าจะจัดโลกให้มีสันติภาพ ลัทธิอื่นไม่อาจจะจัดโลกให้มีสันติภาพ แต่ละพวกๆ ก็จะพูดอย่างนั้นเหมือนกันหมดว่าจะจัดโลกให้มีสันติภาพด้วยหลักลัทธิของตนๆ ก็เป็นอันว่าเราแย่งกันจัดโลกให้มีสันติภาพด้วยวิธีการที่ต่างกัน ประชาชนทุกคนก็ต้องการสันติภาพ รัฐบาลก็ต้องการสันติภาพ ทั้งโลกมันก็ต้องการสันติภาพ แต่แล้วทำไมมันจึงไม่เกิดสันติภาพ เพราะเราแย่งกันจัดโลกด้วยความขัดแย้งกันในการจัดโลกให้มีสันติภาพ คำนี้มันเป็นคำสำหรับอ้าง สำหรับบอวอ้างว่าฉันจะจัดโลกให้มีสันติภาพ ถ้าไม่อ้างอย่างนี้ไม่มีใครเอาด้วย ดังนั้นทุกฝ่ายจะต้องอ้างข้อนี้ว่าจะจัดโลกให้มีสันติภาพ แต่แล้ววิธีที่จะจัดนั้นมันไม่เหมือนกัน ความขัดแย้งมันจึงเกิดขึ้น

มาได้ในการที่จัดโลกให้มีสันติภาพนั่นเอง ชิงกันจัดโลกให้มีสันติภาพด้วยวิธีการของตน ของตน มันก็เกิดความขัดแย้งขึ้นมาในการที่จะจัดโลกให้มีสันติภาพ

สมมติว่าคอมมิวนิสต์เขาจะเอาอย่างนี้ เสรีประชาธิปไตยจะเอาอย่างนี้ หรือสังคมนิยมอย่างอื่นแบบอื่นเขาก็จะเอาอย่างนั้น ซึ่งมันไม่ตรงกันเลย จะจัดด้วยอำนาจก็มี จะจัดด้วยความรักความเมตตาช่วยเหลือเอื้อเฟื้อกันก็มี แต่แล้วโลกนี้ก็ยังมีสันติภาพ เพราะความมุ่งหมายของผู้จัดนั้นล้วนแต่เพื่อประโยชน์ของตัวเอง มันไม่ได้ทำลายความเห็นแก่ตัว ไม่ได้สลัดตัวออกไปเสีย แล้วก็ทำคนทั้งโลกให้เป็นคนคนเดียวกัน ให้เป็นเพื่อนเกิด แก่ เจ็บ ตายด้วยกันทั้งหมดทั้งสิ้น ถ้าใครมองเห็นอย่างนี้เรียกว่าเขามีสัมมาทิฐิอย่างยิ่ง คือเขาเห็นว่าทุกคนทุกชีวิตในโลกเป็นเพื่อนเกิด แก่ เจ็บ ตายด้วยกัน

ไม่ใช่เพียงแต่มนุษย์ทุกคน ต้องยอมรับไปถึงสัตว์เดรัจฉานทุกตัวด้วยว่ามันก็เป็นเพื่อนเกิด แก่ เจ็บ ตายกับเรา บางทีเราจะต้องนึกเลยไปถึงต้นไม้ ว่าต้นไม้มันก็เป็นเพื่อนเกิด แก่ เจ็บ ตายกับเรา เพราะต้นไม้ทุกต้นมีความ

รู้สึกไม่อยากตาย ดิ้นรนต่อสู้เพื่อความอยู่ทั้งนั้น นี่ต้นไม้
มันก็มีการเกิดแก่เจ็บตาย ก็ต้องจัดไว้ให้มันด้วยว่ามันเป็น
เพื่อน ชีวิตทุกชีวิตไม่ว่าชนิดไหนระดับไหนมันก็ล้วนแต่มี
ปัญหาเหมือนกันหมด คือมีปัญหาเรื่องเกิด แก่ เจ็บ ตาย
ถ้าเรามองเห็นข้อนี้แล้วเราจะรักกัน เมื่อเราไม่เห็นว่าเป็น
เป็นเพื่อนเกิด แก่ เจ็บ ตายด้วยกันเรามิอาจจะรักกัน

ฉะนั้นไปสอนกันเสียใหม่หรือว่าตะโกนกันเสียใหม่
ว่าให้มองดูว่าเรามันเป็นเพื่อนเกิด แก่ เจ็บ ตายด้วยกัน
เดี๋ยวนี้เราเข้าใจผิด เห็นแต่ประโยชน์ของตน ก็เกิดการ
ขัดแย้งกันด้วยการแย่งชิงประโยชน์ในโลก แล้วก็อ้างปิด
อ้างของบังหน้าว่าจะจัดโลกให้มีสันติภาพ แล้วก็ได้ขัด
แย้งกันเพื่อแย่งชิงประโยชน์ตามความปรารถนาของตน
ข้อนี้มันน่าสงสาร ก็เหมือนกับว่าไก่ที่เขาใส่ข่ง ไก่จะเอา
ไปฆ่า ไก่แต่ละตัวมันไม่คิดว่าเดี๋ยวนี้เราเป็นเพื่อนเกิด แก่
เจ็บ ตายด้วยกัน มาอยู่ในข่งเดียวกันเขาจะเอาไปฆ่า ไก่
เหล่านั้นยังตีกันในข่งนั้น คุณสิมันบ้ากันเท่าไร มันอยู่ใน
ข่งเดียวกันเขาจะเอาไปฆ่าด้วยกันมันยังตีกัน มันยังไม่รู้
สึกว่ามันเป็นเพื่อนเกิด แก่ เจ็บ ตายด้วยกัน ควรจะช่วย

กันทำลายเข่งนั้นเสียให้แตกกระจายแล้วเราจะรอดไป

มนุษย์อยู่ในเข่งแห่งความโง่หลง ไม่มองเห็นว่าเรา เป็นเพื่อนเกิด แก่ เจ็บ ตายด้วยกันเหมือนไก่ ดังนั้นเรา จึงรบราฆ่าฟันกันไม่มีที่สิ้นสุด จนกว่าเราจะมีสัมมาทิฏฐิ ในเรื่องนี้ ชี้แจงซึ่งกันและกันให้มองเห็นว่าเราจะต้องแก้ ปัญหาด้วยความรักด้วยความเมตตา ว่าเรามีปัญหาตก อยู่ในความทุกข์ เป็นเพื่อนทุกข์ เกิด แก่ เจ็บ ตาย มี ปัญหาเดียวกัน มีหัวอกเดียวกัน มีหน้าที่อย่างเดียวกัน ที่จะช่วยให้รอดจากความทุกข์

เดี๋ยวนี้เกิดใช้กลอุบายทั้งนั้นที่จะเอาเปรียบผู้อื่น แล้วก็มาใช้คำว่าจะจัดโลกให้มีสันติภาพ ที่ใครมี โฆษณาชวนเชื่อดีก็ได้พรรคพวกไปตามนั้น แล้วเมื่อไรโลก จะมีสันติภาพ ขอให้ลองคิดดู ถ้าพูดตามหลักของธรรมะ มันก็ต้องดูให้เห็นว่ามันอันอื่น มันอย่างอื่น มันไม่ใช่ อย่างนั้นที่จะทำโลกให้มีสันติภาพ ถ้าถือตามหลักของ ธรรมะมันต้องอย่างอื่น

โลกมีสันติภาพเพราะมีธรรมะ

เดี๋ยวขอโอกาสพูดคำว่าธรรมะสักคำ ธรรมะ ธรรมะ นี่เราไม่เข้าใจความหมายอย่างครบถ้วน มักจะเข้าใจแต่ว่า ธรรมะคือคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า แล้วก็ไม่สนใจเลยว่า พระพุทธเจ้าสอนว่าอย่างไร แล้วบางทีครูก็ไม่อธิบายว่า พระพุทธเจ้าสอนอย่างไร บอกแต่ว่าธรรมะคือคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า

ธรรมะ ธรรมะนี้ถ้าเอาความหมายหมดสิ้นแล้ว มันก็หมายถึงตัวธรรมชาติทั้งหลาย ทั้งคน ทั้งสัตว์ ทั้งที่มีชีวิตไม่มีชีวิตอะไร สิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาตินี้เขาเรียกว่า ธรรมชาติ ในภาษาบาลีเขาเรียกว่าธรรม ธรรมะเหมือนกัน ธรรมะคือตัวธรรมชาติทั้งหมด แล้วความหมายที่ ๒ ธรรมะคือกฎของธรรมชาติที่มีอยู่ในธรรมชาติ มันมีกฎตายตัวอยู่ในสิ่งที่เป็นธรรมชาติว่าสิ่งนี้ต้องเป็นอย่างนี้ เมื่อมีสิ่งนี้เป็นปัจจัยสิ่งนี้จะเกิดขึ้น เมื่อมีสิ่งนี้เป็นปัจจัยสิ่งนี้จะเกิดขึ้น อย่างนี้เฉียบขาดที่สุด เดียวก็มีอาหารกินมันก็ไม่ตายเพราะมีอาหารกิน ไม่มีอาหารกินมัน มันก็ตาย เพราะสิ่งนี้เป็นปัจจัยสิ่งนี้จึงเกิดขึ้นอย่างนี้ทั้งนั้น กว่าที่ว่าโลกนี้

มันจะมีอะไรอย่างที่เป็นอยู่เดี๋ยวนี้มันก็มีกฎอันนี้ กฎของ
ธรรมชาตินี้ทำให้เป็น

เราเชื่อได้ว่า ทีแรกนั้นโลกเป็นดวงไฟ แล้วเย็นลง
เป็นก้อนหินเกลี้ยงๆ ไม่มีอะไร จนกระทั่งมันเกิดน้ำเกิด
อะไรขึ้นมาจนเป็นโลกอย่างปัจจุบันนี้มันมาตามกฎของ
ธรรมชาติ ซึ่งในพุทธศาสนาเรียกว่ากฎของอิทัปปัจจยตา
เรามีกฎของธรรมชาติควบคุมเราอยู่ เนื้อหนังทั้งตัวของ
เรานี้ก็เป็นธรรมชาติ แล้วมันมีกฎของธรรมชาติควบคุม
เราอยู่ตลอดทั้งเนื้อทั้งตัว ฉะนั้นร่างกายของเราก็ต้องเป็น
ไปตามกฎของธรรมชาติ เราก็คนๆ รวมกันแล้วก็ต้องเป็น
ไปตามกฎของธรรมชาติ คนทั้งโลกก็ต้องเป็นไปตามกฎ
ของธรรมชาติ ถ้าทำผิดก็ได้ผลร้าย ถ้าทำไม่ผิดก็ได้ผลดี
นี่ธรรมะคือกฎของธรรมชาติ

ทีนี้ต่อไปก็ ธรรมะคือหน้าที่ตามกฎของธรรมชาติ
เรามีหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติตามกฎของธรรมชาติให้ถูกต้อง
แล้วเราจะรอดชีวิต แล้วเราจะเดินก้าวหน้าสูงขึ้นไป ใน
เมืองไทยสอนกันว่าธรรมะคือคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า
แล้วไม่รู้ว่าจะอะไร ในอินเดียปทานุกรมของเขาธรรมะแปล

ว่าหน้าที่ ธรรมะ แปลว่า หน้าที่ที่สิ่งที่มีชีวิตมันจะต้องทำ
สิ่งที่มีชีวิตจะต้องทำนั่นเรียกว่าหน้าที่ หน้าที่ของมันก็คือ
ให้มันรอดชีวิตอยู่ได้ และให้มันเจริญยิ่งขึ้นไป ดังนั้นคำ
ว่าธรรมะคือสิ่งที่ทำให้รอดอยู่ได้และให้เจริญยิ่งขึ้นไปนี่
คือธรรมะ เรียกสั้นๆ ว่าหน้าที่ ธรรมะคือหน้าที่

ที่นี้ความหมายสำคัญที่สุดของคำคำนี้ก็คือหน้าที่
นั่นเอง ความหมายสุดท้ายก็ว่า ธรรมะคือผลที่เกิดมาจาก
หน้าที่ นี่คือผลต่างๆ ผลิตผลทางวัตถุ ผลิตผลทางจิตใจ
อะไรที่มันเกิดขึ้นนี้เรียกว่า ผล ผลของการทำหน้าที่ ก็เรียก
ว่าธรรมะด้วยเหมือนกัน จึงเป็นว่าธรรมะมันครอบคลุมทุก
สิ่ง แต่ว่าที่สำคัญที่สุดคือความหมายที่ ๓ ที่เรียกว่าหน้าที่

ที่นี้ขอให้เรา รู้จัก **ธรรมะคือหน้าที่** **หน้าที่ที่มนุษย์**
จะต้องช่วยให้รอดชีวิตอยู่ และให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป
ถ้าโลกนี้มีธรรมะจริงโลกนี้มันก็จะรอดอยู่ได้ แล้วก็เจริญ
ไปในทางถูกต้องยิ่งขึ้นไป เดียวนี้โลกกำลังจะวินาศแล้ว
เพราะไม่เดินตามทางของธรรมะ คือเดินตามทางของกิเลส
ความเห็นผิด เพราะอำนาจกิเลสมันกำลังจะวินาศมันจึง
เกิดความขัดแย้ง หรือสิ่งที่เรียกว่าอุปัทวะเต็มไปทั่วโลก

ฉะนั้นโลกจะมีสันติภาพได้ก็ต้องด้วยเหตุที่มีธรรมะ ไม่ใช่ที่ว่าจะมาใช้อำนาจเงิน อำนาจอาวุธ อำนาจอะไรมา ทำหั่นกันให้แหลกลาญไปแล้วฝ่ายหนึ่งแพ้ แล้วก็ครองโลก แล้วก็จะมีสันติภาพอย่างนี้เป็นไปไม่ได้ มันต้องมี ปัญหาอย่างอื่นเกิดขึ้นมาแทนทันที

ดังนั้นโลกจะมีสันติภาพได้ก็เพราะเหตุที่ว่า มีธรรมะอย่างที่ว่ามาแล้ว คือรู้เรื่องธรรมชาติ รู้เรื่องกฎของธรรมชาติ รู้เรื่องหน้าที่ตามกฎของธรรมชาติ รู้เรื่องผลที่มันจะเกิดขึ้นมาจากหน้าที่ อย่างนี้เรียกว่ารู้ธรรมะ แล้วใช้ธรรมะเหล่านั้นให้ถูกต้อง โลกนี้จะมีสันติภาพ เท่าที่จะมาช่วยโลกได้นี้ไม่ต้องทั้งหมดเอามาแต่ส่วนที่เรียกว่า ศีลธรรมก็พอ

การจัดโลกให้มีศีลธรรมจะไม่มีการขัดแย้ง

คำว่าศีลธรรมนี่คือสร้างความปกติ ศิลแปลว่าปกติ อะไรที่มันทำให้เกิดความปกติทั้งหมดนั้นจะเรียกว่าศีลธรรม ปกติในส่วนบุคคลปกติสบายดี ปกติในครอบครัวก็ครอบครัวนั้นก็ดี ปกติในบ้านเมือง บ้าน

เมืองก็ดี ปกติในโลก โลกนี้ก็ดี มันอยู่ที่ปกติ ถ้าไม่ปกติ ก็คือวุ่นวายและเดือดร้อน ฉะนั้นเราจึงมีธรรมะกันใน ลักษณะนี้คือรู้จักหน้าที่ที่จะทำให้เกิดความปกติ

ร่างกายนี้รู้เรื่องที่ทำให้เกิดปกติ มันก็ปกติ ไม่เจ็บ ไม่ใช่ ไม่เดือดร้อน ไม่ทำผิดอะไร บ้านเมืองก็เหมือนกัน โลกนี้ก็เหมือนกัน มันปกติมันก็ไม่มีการวิฤตการณ์ใดๆ มันก็มีสันติภาพ เพราะว่าโดยธรรมชาติแท้ๆ ถ้าอย่ามีอะไร เข้าไปแทรกแซงมันสงบของมันเองตามธรรมชาติ เหมือนกับน้ำในทะเลนั้น ถ้าปล่อยตามธรรมชาติมันสงบเงียบ เรียบเหมือนแผ่นกระจก แต่ถ้ามันมีพายุมามันก็ปั่นคลื่อน คลื่นใหญ่โตเท่าภูเขาก็ได้ นี่ไม่ใช่ของเก่า ของใหม่เพิ่งเกิด เมื่อมีอะไรเข้าไปแทรกแซง ถ้าไม่มีอะไรมาแทรกแซงมันก็สงบอยู่ตามธรรมชาติ

ดังนั้นท่านจึงถือเป็นหลักทั่วไปว่า โดยปกติแล้ว ความสงบเป็นพื้นฐานของสิ่งทั่วไป ต่อเมื่อทำผิดมัน จึงเกิดไม่ปกติหรือวุ่นวายเป็นทุกข์ขึ้นมา ฉะนั้นถ้าเรา อย่าทำผิดในข้อนี้สิ อย่าสร้างพายุขึ้นมา ทะเลก็ไม่เป็นบ้า อย่าสร้างกิเลสขึ้นมาให้คนนี่มันก็ไม่เป็นบ้า โดยจิตใจมัน

จะสงบ สะอาด จะสว่าง จะสงบ นี่คือศีลธรรม

แล้วโลกนี้จะมีสันติภาพได้เพราะมีศีลธรรมที่
ถ่ายทอดมาทางปากของพระศาสดาถึงปากของเรา อย่าง
ที่อาตมาบอกแล้วว่าสันติภาพจะมีได้ก็เพราะปากคนไม่ใช่
เพราะปากปิ่น เพราะว่าปากปิ่นมันบอกอย่างนั้นไม่ได้นี่
แต่ปากคนมันบอกได้ว่าเป็นอย่างนี้ เป็นอย่างนี้ๆ แล้ว
ปฏิบัติให้ถูกต้องตามนั้นคือความมีศีลธรรม แล้วโลกนี้มัน
ก็จะมีสันติภาพ ถ้าไม่มีศีลธรรมมันก็ผิดหมด

นี่ช่วยสังเกตดูให้ดีเถอะ ถ้าไม่มีศีลธรรมประจำ
คนแล้วทุกอย่างจะผิดหมด ระบบเศรษฐกิจก็จะไม่ช่วย
อะไรได้ จะสร้างปัญหา ถ้าไม่มีศีลธรรมเศรษฐกิจนั้นจะ
สร้างปัญหาเลวร้าย เพราะมันเห็นแก่ตัว เศรษฐกิจเมื่อ
ไม่มีธรรมะควบคุมมันก็เป็นเครื่องมือสำหรับเห็นแก่ตัว
เป็นเครื่องมือสำหรับเอาเปรียบผู้อื่น ฉะนั้นจะแก้ปัญห
ด้วยเศรษฐกิจที่ไม่มีศีลธรรมนั้นไม่มีทาง

พูดกันนักหนาว่าจะแก้ปัญห เศรษฐกิจด้วย
เศรษฐกิจนี้มันล้มเหลวพูด มันต้องแก้ปัญห เศรษฐกิจ
ด้วยเศรษฐกิจที่มีศีลธรรมโน่น เศรษฐกิจแท้ๆ เอามาเถอะ

เอาน้ำโคลนมาล้างโคลน ล้างเท่าไรมันก็ไม่เกลี้ยงหรอก แต่ถ้าเอาน้ำสะอาดมาล้างมันก็เกลี้ยง ต้องมีเศรษฐกิจ ที่มีระบบศีลธรรมมาแก้ปัญหาเศรษฐกิจ แล้วเราก็จะไม่ทะเลาะกันด้วยเรื่องเศรษฐกิจ ไม่ต้องเกิดลัทธิที่เนื่องมาจากเศรษฐกิจมันไม่ตรงกัน

เรื่องการเมืองก็เหมือนกัน มันเนื่องถึงกัน ถ้าการเมืองไม่มีศีลธรรมมันก็คือการทะเลาะกันอย่างเลวร้ายที่สุดของมนุษย์ คำว่าการเมืองนี้มันจะจัดสันติภาพโดยไม่ต้องใช้อาชญา บทนิยามของคำว่า**การเมืองคือจัดมนุษย์ให้อยู่กันเป็นสุขโดยไม่ต้องใช้อาชญา** ถ้าต้องใช้ใช้อาชญาอาวุธแล้วก็ไม่ใช่การเมือง มันผิดอุดมคติ เดียวนี้ การเมืองมันตามกันอาวุธ ตามกันศาสตราอาวุธ มันก็ผิดหมด ถ้าการเมืองนำการใช้อาวุธ อย่าใช้อาวุธให้มันผิด มันก็ไม่เกิดปัญหาอะไร นี่เราเรียกว่าการเมืองที่มีศีลธรรม ฉะนั้นการเมืองที่ไม่มีศีลธรรมก็คือสิ่งเลวร้ายที่สุด จะสร้างความขัดแย้งทุกอย่างกระเปียดนิ้วเลย ความขัดแย้งเป็นอุปัทวะ อย่างที่กล่าวมาแล้ว

เดี๋ยวนี้ในโลกมีแต่การเมืองที่สร้างความขัดแย้ง

ไม่มีการเมืองที่ว่าจะทำให้เกิดความประนีประนอม รักใคร่ผู้อื่น เพราะว่าการศึกษามันก็ไม่ถูกต้อง มันสอนการเมืองกันในลักษณะที่ไม่ถูกต้อง มันสร้างการศึกษาชนิดที่ไม่ถูกต้อง มันสร้างคนมาสำหรับจะทะเลาะกัน เดี่ยวนี้การศึกษาในโลกมันไม่ได้สร้างมนุษย์ชนิดที่ว่า จะมาเป็นมิตรเป็นสหายกัน มันสร้างมาเป็นคู่แข่งกัน ก็เลยขัดแย้งกันตลอดไป อุปัทวະมันก็เกิดมี การศึกษาสมัยนี้มันสร้างขึ้นมาแต่สุนัขปากร้าย สุนัขขี้เห่าๆ สุนัขปากร้าย ไม่สร้างสุนัขเลียแผลให้ผู้อื่นเลย มีแต่สุนัขปากร้ายกัดแคง ไม่มีสุนัขที่จะเลียแผลให้คนเจ็บเลย นี่การศึกษาปัจจุบันมันเป็นอย่างนี้

แล้วผลมันก็มาเกิดแก่พวกเราๆ จะทำอย่างไรได้ เพราะมันทำมาผิด มันเนื่องกันอยู่การศึกษา มันไม่สร้างนักเศรษฐกิจที่ถูกต้องคือมีศีลธรรม มันไม่สร้างนักการเมืองที่ถูกต้องคือมีศีลธรรม แล้วดูไปอีกที่ว่ามันไม่สร้างนักปกครองที่มีศีลธรรม นักปกครองก็ยังมีตัวกูของกู ประโยชน์แก่ตัวกูของกูมากกว่าที่จะเป็นประโยชน์ของบ้านเมือง หรือของมนุษย์เป็นส่วนรวม

นักเศรษฐกิจมันก็เพื่อตัวกู นักการเมืองมันก็เพื่อตัวกู อย่างดีมันก็เพื่อพรรคของกู ไม่เห็นนักการเมืองไหนมันเพื่อประเทศชาติ มันเพื่อตัวกูและเพื่อพรรคของกูทั้งนั้น นักปกครองที่จะจัดบ้านจัดเมืองก็อย่างเดียวกันอีก มันกลายเป็นอาชีพไปเสีย การปกครองมันกลายเป็นอาชีพชนิดหนึ่งไปเสีย ไม่กลายเป็นปูชนียบุคคล ไม่กลายเป็นหน้าที่ของปูชนียบุคคลที่มีอยู่ในโลก เพื่อทำโลกให้สงบสุข แล้วตนเองเป็นปูชนียบุคคล กลายเป็นอาชีพชนิดหนึ่งไปเสีย ทำงานเพื่อเงินเดือน แล้วก็เพื่อตัวเองเท่านั้น มองเห็นอยู่แต่เท่านั้น ก็เรียกว่าการปกครองที่ไม่มีศีลธรรม การปกครองที่มีประโยชน์ของผู้ปกครองเป็นใหญ่ อย่างนี้มันก็เป็นไปไม่ได้ มันก็ไม่ประชาธิปไตยเพราะมันเอาประโยชน์ของตนเป็นใหญ่ด้วยกันทุกคน

ประชาธิปไตยนั้นคือประโยชน์ของประชาชนเป็นใหญ่ เขาพูดกันว่าประชาธิปไตยนั้นคือประชาชนเป็นใหญ่ อาตมาว่าไม่เห็นด้วย แล้วจะบ้าด้วยซ้ำไป ประชาชนเป็นใหญ่มันเป็นไม่ได้หรอก มันจะประชาชนเป็นใหญ่อย่างไรได้เพราะว่าแต่ละคนยังมีกิเลส มันต้องเอาคนที่

ไม่มีกิลเลสมาจัดให้ประโยชน์ของประชาชนเป็นใหญ่ คือ ประชาธิปไตย ใครจัดก็ได้ ให้ประโยชน์ของประชาชน เป็นใหญ่คือประชาธิปไตย

ที่ให้ประชาชนเป็นใหญ่นั้นมันทำไม่ได้หรอก พุด แต่ปากทั้งนั้น เพราะว่าคนมันยังเต็มไปด้วยตัวกูของ กู เห็นแก่ประโยชน์ของกูอยู่ด้วยกันทั้งนั้น ฉะนั้นเรามี ประชาธิปไตยที่เราหลับตาพุดให้ประชาชนเป็นใหญ่ มัน ใครก็ได้แต่ขอให้ประโยชน์ของประชาชนทุกคนเป็นใหญ่ ให้มีใครมาช่วยจัดช่วยทำให้ประโยชน์ของประชาชนทุกคน เป็นใหญ่ ร่วมกันแล้วเราก็ไม่ต้องทะเลาะวิวาทกัน

ถ้าจะให้โลกนี้เป็นโลกประชาธิปไตย ก็ต้องมีใคร มาช่วยจัดให้ประชาชนของคนทั้งโลกมันเป็นใหญ่เหนือ สิ่งใดหมด แล้วเราก็ไม่มีเรื่องที่จะต้องทะเลาะวิวาท กันหรือขัดแย้งกัน นี่ไม่มีศีลธรรมแล้วไม่มีทางที่จะมี สันติภาพ เศรษฐกิจก็เป็นเศรษฐกิจสำหรับคดโกงเอา เปรียบ การเมืองก็เป็นเครื่องมือสำหรับหลอกลวงกัน การ ปกครองก็เป็นเพื่อประโยชน์ของผู้ปกครอง มันก็ไม่มีทาง ไหนที่มันจะเกิดสันติภาพขึ้นมาได้

ถ้ามีศีลธรรม ศีลธรรม ถ้ามีศาสนา ถ้ามีธรรมะ มันรักผู้อื่น นักเศรษฐิกิจมันก็ทำให้ประโยชน์เกิดขึ้นแก่เพื่อนมนุษย์ นักการเมืองมันก็ทำเพื่อประโยชน์เพื่อนมนุษย์ นักปกครองก็ปกครองเพื่อประโยชน์เพื่อนมนุษย์ ไม่มีใครทำเพื่อตัวกูหรือพรรคพวกของกู แต่ทำประโยชน์แก่เพื่อนมนุษย์นั่นแหละความหมายของศีลธรรมหรือคุณค่าของศีลธรรม เลยไม่มีปัญหาใดๆ เศรษฐกิจก็ไม่มีปัญหาถ้ามันมีศีลธรรม การเมืองมันก็ไม่เกิดปัญหาถ้ามันมีศีลธรรม การปกครองมันก็ไม่มีปัญหาถ้ามีศีลธรรม ถ้าว่ามีการจัดโลกให้มีศีลธรรมมันก็หมดปัญหา

อยากจะให้มองให้ลึกลงไปว่าการจัดโลกให้มีศีลธรรมจะไม่มีที่ขัดแย้ง ถ้าเราจะจัดโลกให้เป็นประโยชน์แก่เรา แก่พวกเราโดยเฉพาะมันจะเกิดการขัดแย้งอย่างที่กำลังเป็นอยู่ แต่ถ้าจะช่วยกันจัดโลกให้มีศีลธรรมแล้วมันจะไม่มีที่ขัดแย้งหรือแม้ในการจัด แต่ครั้งจัดเสร็จแล้วยังไม่มีการขัดแย้งเลย นี่ความจริงที่สุดมันมีอยู่อย่างนี้

ขอให้มองเห็นอันนี้ว่าต้องช่วยกันจัดโลกให้มีศีลธรรม เรามีศีลธรรมให้เพื่อนมนุษย์เห็น เพื่อนมนุษย์ก็มี

**ศีลธรรมให้คนอื่นเห็น จนมีศีลธรรมกันทุกคน แล้วใคร
ละมันจะฆ่าใครได้หรือจะขโมยของใครได้ จะล่วงกาเมฯ
ใครได้ จะโกหกหลอกลวงใครได้ ไม่ทำอะไรให้ใครระคาย
เคืองแม้แต่เล็กน้อย นี่ว่าจัดโลกให้มีศีลธรรม จะจัดโลก
ด้วยความคิดเห็นส่วนตัวของแต่ละพรรคแต่ละพวกนั้น
มันต้องขัดแย้งแน่นอน**

ศาสนาทำให้คนรักกัน

แล้วมารวมกันเป็นมนุษยชนเดียว คำว่าทั้งโลก
เป็นมนุษยชนเดียวนั้นมีคำกล่าวอยู่ในคัมภีร์ของมุสลิม
ในคัมภีร์กุรอานมันมีคำพูดว่าคนทั้งโลกเป็นมนุษยชน
เดียว นี่ก็แสดงว่าแม้ศาสนาอิสลาม ที่เรามักจะมองเขาใน
แง่ร้ายเขาก็มีหลักอย่างนี้เหมือนกัน รักผู้อื่นราวกับว่าทั้ง
โลกเป็นคนคนเดียว แต่ว่าสมาชิกของเขาไม่ปฏิบัติอย่าง
นั้นมันอีกเรื่องหนึ่ง แต่หลักลัทธิที่ดีที่สุดแล้วที่ให้มองว่าทุก
คนในโลกเป็นมนุษยชนเดียว มันก็หมดปัญหา มันจะขัด
แย้งกับใครถ้ามันมีคนเดียว แล้วมันก็รักคนเดียวอยู่เต็มที
แล้วมันก็ไม่มี ความขัดแย้งกับใคร

นี่มองให้ดีเถิดเถิดว่าศาสนานั้นจะช่วยได้ หรือคำว่า
ธรรมะนี่ก็คือศาสนา ศิลธรรมก็คือศาสนา ศาสนาก็คือ
ธรรมะ ธรรมะก็คือศีลธรรม เราใช้แทนกันได้คือสิ่งที่จะ
ทำให้เกิดความปกติคือความไม่เห็นแก่ตัว ถ้าศาสนามาและ
ถือกันจริงความเห็นแก่ตัวก็ไม่เหลืออยู่ในโลกนี้ ศาสนามี
แต่ทำให้คนรักกัน แม้ว่าบางศาสนาจะมีพระเจ้า พระเจ้า
ก็สอนให้คนรักกัน พระเจ้าก็บังคับให้คนรักกัน ใครไม่รัก
กันพระเจ้าจะลงโทษ เดียวนี้เราไม่มีพระเจ้า เอ้า เราก็รัก
รักเอาด้วยความคิดของเรา รักด้วยสติปัญญา มองเห็นอยู่
ว่าเราต้องรักกัน มิเช่นนั้นจะมีอะไรมาทำให้เราตาย สลาย
หรือวินาศถ้าเราไม่รักกัน

ถ้าว่าจะช่วยให้เกิดสันติภาพแล้วมันก็ต้องช่วยกัน
ทำให้รักกัน คอมมิวนิสต์จะกล่าวได้ใหม่ว่าคอมมิวนิสต์
จะมาช่วยกันทำให้คนมีศาสนา ใครพูดได้หรือใครมอง
เห็น หรือว่าคอมมิวนิสต์ไหนก็ยืนยันว่าคอมมิวนิสต์นี้จะ
มาช่วยทำให้คนมีศาสนา

คาร์ลมารกซ์ไม่รู้จักพุทธศาสนาจึงบอกว่าศาสนา เป็นยาเสพติด

เอ้า ดีที่สุด ถ้าคอมมิวนิสต์จะมาช่วยทำให้
คนมีศาสนา แต่กลัวว่าศาสนานั้นจะไม่ใช่ที่รู้จักแก่
คอมมิวนิสต์นั้น คาร์ลมารกซ์ใส่ร้ายศาสนามากที่สุด ที่
กล่าวว่าศาสนาเป็นยาเสพติด เขาไม่รู้พุทธศาสนาเลย
คาร์ลมารกซ์นี่ไม่รู้พุทธศาสนาเลย แต่รู้ศาสนาตามแบบ
ของเขา ซึ่งมันมีลักษณะยาเสพติดได้จริงเหมือนกัน ให้
เชื่ออย่างงมงาย

คาร์ลมารกซ์ไม่รู้จักพุทธศาสนา เมื่อเราอ่านดู
แล้วในลัทธิทั้งหลายของเขาแสดงว่าเขาไม่รู้พุทธศาสนา
เพราะว่าในยุคของคาร์ลมารกซ์นั้นพุทธศาสนายังไม่ได้
เข้าไปในยุโรป หรือถ้าเข้าไปก็เป็นพุทธศาสนาที่ไม่ถูกต้อง
พุทธศาสนาผิดๆ ฤกษ์ๆ ไม่ใช่พุทธศาสนาที่สอนให้ทำลาย
ความเห็นแก่ตน ดังนั้นเขาจึงเหมาว่าศาสนาทั้งหมดเป็น
ยาเสพติด มันผิด ผิดตรงกันข้ามว่าพุทธศาสนาที่มันเป็น
เครื่องกำจัดยาเสพติด

ถ้าศาสนาไหนจะเป็นยาเสพติดก็ตามใจ เราไม่เป็น พุทธศาสนาจะเป็นเครื่องกำจัดยาเสพติดเสมอไป เมื่อ คาร์ล มาร์กซ สอนลัทธินี้ มันไม่รู้จักศาสนา แล้วไปพูดชนิดที่ว่า ตู่หรือลบลู่ศาสนาว่าเป็นยาเสพติด คอมมิวนิสต์ จะมาช่วยจัดให้คนมีศาสนาได้อย่างไร คอมมิวนิสต์จะ มาช่วยให้โลกมีศาสนาได้อย่างไรในเมื่อเขาก็ไม่รู้จักว่า ศาสนาคืออย่างไร

ฉะนั้นศาสนานี้จะต้องเป็นที่เข้าใจกันอย่างถูกต้อง เสียก่อนจะช่วยโลกให้มีสันติภาพ แล้วช่วยบอกสหาย คอมมิวนิสต์ของเราทุกคนว่าพุทธศาสนาไม่ได้เป็นยาเสพติด เอ้า มาพิสูจน์กันเมื่อใดก็ได้ว่าพุทธศาสนาไม่ได้เป็นยาเสพติด ขอให้เขาสนใจบ้าง ถ้าเขาสนใจพุทธศาสนาแล้ว เขาก็จะเปลี่ยนความคิดได้ว่าเราจะต้องอาศัยหลักธรรมะ ในศาสนา มาช่วยการแก้ปัญหา ไม่ต้องแก้ด้วยปืน ไม่ต้องแก้ด้วยเศรษฐกิจที่สนับสนุนปืน ไม่ต้องแก้ด้วยการเมือง ที่ตามหลังปืน ไม่ต้องอะไรๆ ที่มันเป็นเรื่องตามหลังอาวุธ ตามหลังปืน

สัมมาทิฏฐิแก้ปัญหาได้ทุกปัญหา

ช่วยกันพูดเรื่องนี้ให้มากเถอะว่ามันไม่มีทางอื่น
หรือที่ว่ามีมนุษย์ในโลกจะมีสันติภาพได้นอกจากธรรมะ
อย่างเดียว เพราะว่าธรรมะนี้เป็นสัมมาทิฏฐิ คำแรกที่
อาตมาพูด ว่าเราจะต้องแก้ความขัดแย้งด้วยสัมมาทิฏฐิ
ศาสนาเป็นสัมมาทิฏฐิ เพราะว่าสอนถูกต้องจริงตามกฎ
ของธรรมชาติ กฎของธรรมชาติอันเฉียบขาดนั้นพระ
ศาสดารู้แล้วนำมาสอน ฉะนั้นจึงเรียกว่าสัมมาทิฏฐิคือ
คำสอนที่ถูกต้อง

เพราะอย่างนี้จะเป็นอย่างนี้ๆๆ อย่างนี้ก็เรียก
ว่าหัวใจพุทธศาสนา เป็นวิทยาศาสตร์อย่างยิ่งที่นัก
วิทยาศาสตร์ไม่อาจจะค้าน ถ้าสอนกันอย่างอื่น เช่น
มีพระเจ้าเป็นต้นนั้นนักวิทยาศาสตร์ก็ยังคงค้าน แต่พอ
บอกพุทธศาสนาว่ามีกฎอิทัปปัจจยตาตามธรรมชาติว่า
เพราะอย่างนี้มีอย่างนี้จึงมี อย่างนี้จึงมี นี่มันก็คือกฎ
วิทยาศาสตร์ กฎเคมีก็ได้ กฎฟิสิกส์ก็ได้ อะไรก็ได้ มัน
เป็นอย่างนี้ ถ้ามองเห็นอย่างนี้แล้วมันก็จะเชื่อหรือเข้าใจ
ในการที่จะเอามาใช้ให้เป็นประโยชน์

สัมมาทิฐิแก้ปัญหาได้ทุกปัญหา ก็เพราะว่ามันเป็นการกระทำที่ถูกต้องตามกฎหมายเกณฑ์ของธรรมชาติ นั่นเอง ทางการเมืองก็ใช้ได้ ทางการเศรษฐกิจก็ใช้ได้ ทางการปกครองก็ใช้ได้ สำหรับสิ่งที่เรียกว่าสัมมาทิฐิ ความคิด ความเห็น ความเชื่อ ความรู้ ความเข้าใจที่มันถูกต้องมันเอามาใช้แก้ปัญหาได้หมด แล้วที่ว่ามันจะมีอะไรปลื้มย่อยออกมาเพราะว่ามันจะแก้ปัญหากระทั่งว่าให้ทุกคนรักที่จะทำงาน

เดี๋ยวนี้ปัญหาที่รบกวนอยู่มากที่สุดในการปกครองอะไรก็ดี เพราะว่าแต่ละคนๆ โดยมากไม่ยอมทำงาน เพราะมันเหนื่อย ไม่อยากทำงานแต่อยากได้เงินมากๆ มาซื้อเหยื่อให้กิเลส แต่ไม่ยอมทำงาน นั่นมีจฉาทิฐิอย่างยิ่ง ปัญหาเกิดขึ้นมาเต็มบ้านเต็มเมืองเพราะมีจฉาทิฐิที่คนไม่ยอมทำงาน เพราะไม่รู้ว่างานนั้นคืออะไร เพราะเขาไม่มีสัมมาทิฐิ ถ้าเขามีสัมมาทิฐิ มีความเข้าใจถูกต้อง เขาจะรู้ว่างานคือสิ่งประเสริฐที่สุดของมนุษย์เลย คำว่างานนี้แปลว่าหน้าที่ของสิ่งที่มีชีวิตก็คือธรรมะ

บุชาธรรมะคือการทำงาน แล้วสนุกเมื่อทำงาน

เมื่อตะกี้พูดแล้วว่าความหมายที่ ๓ ของคำว่าธรรมะนั้นคือหน้าที่ตามกฎของธรรมชาติ นี่การทำงานนั้นคือหน้าที่ตามกฎของธรรมชาติ ใครไปทำเข้าคนนั้นก็ปฏิบัติธรรมะ หน้าที่ตามกฎของธรรมชาติคือหน้าที่ให้มันรอดชีวิตอยู่ และหน้าที่ให้มันสูงขึ้นไปจนสูงสุดนี้คือหน้าที่ เต็มนี้เขากำลังเป็นคนแจวเรือจ้างอยู่ก็ได้ กวาดถนนอยู่ก็ได้ ถีบสามล้ออยู่ก็ได้ เมื่อเขาทำหน้าที่ด้วยความรู้สึกต่อหน้าที่แล้วละก็เขาปฏิบัติธรรมะ

เขารู้ว่าเขามีสิ่งที่ดีคือธรรมะ แล้วเขาก็พอใจว่ามันเป็นสิ่งที่ดี เป็นเกียรติของมนุษย์ เป็นความหมายทั้งหมดของความเป็นมนุษย์ แล้วเขาก็ทำงานสนุก ถ้ามันนึกได้ อย่างนี้มันแจวเรือจ้างก็สนุก ถีบสามล้อก็สนุก ล้างท่อถนนก็สนุก กวาดถนนก็สนุก เต็มนี้ไม่มีใครคิดอย่างนี้ คิดว่ามันเหนื่อยและมันน่าละอาย เป็นงานต่ำช้า กูไม่ทำไปขโมยดีกว่า ทำงานไม่สนุกไปขโมยดีกว่า มันเกิดความคิดเสียอย่างนี้

แต่ถ้าว่ามันมีความเข้าใจถูกต้องว่าธรรมะคือ

หน้าที่ หรือเกียรติยศของมนุษย์ทั้งหมดอยู่ที่นั่นมันก็ทำ
สนุก ทุกคนมันก็ทำงานสนุก ทำงานสนุกกันทุกคนในโลก
ปัญหาเรื่องคนว่างงานก็ไม่มี เพราะอย่างไรๆ มันก็ทำงาน
ได้ทั้งนั้นเพราะว่าที่ดินมันยังมี เตี่ยวนี่ข้างบ้านข้างเรือน
แท้ๆ มันยังไม่ทำ บ้านเรือนสกปรกรกรุงรัง

อาตมาเคยพูดว่าเรามีบ้าน บริเวณบ้านประมาณ
ไร่หนึ่ง ถ้าเราทำรั้วรอบ แล้วที่รั้วนั้นเป็นพืชกินได้ทั้งนั้น
เลย เช่น ถั่วพูหรือตำลึงทั้งรั้วนั้นมันกินได้ และที่โคนรั้ว
มันมีพืชขายได้ เช่น ตะไคร้ เป็นต้น รอบบ้านรอบรั้วดินรั้ว
แล้วถัดเข้ามายังมีคูกูๆ คุรอบ ในคูนั้นมีปลา มีผัก มีหญ้า
มีอะไรที่กินได้ แล้วบนลานบ้านนั้นมันมีเป็ด มีไก่ มีหมู มี
ผัก พืชผลไม้ อะไรที่มันมีประโยชน์ทั้งบ้าน มันก็มีงานให้
ทำทั้งกลางวันและกลางคืน เลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่ เลี้ยงหมู
บำรุงสวนครัวได้ทั้งวันทั้งคืน ทำไมจะไม่มียานทำ

แต่เตี่ยวนี่ไปดูเถอะบ้านหญ้ารกถึงหัวบันไดทั้งนั้น
หรือว่ามันไม่มีที่ดิน มันก็ยังมียานอื่นที่มันนั่งทำได้ แต่มัน
ว่ามันเหนื่อย ไม่ทันใจ ได้เงินน้อย ไปขโมยดีกว่า แล้วก็
ไปขโมย นี่เพราะว่ามันไม่รู้ว่าการงานนั้นคืออะไร เพราะ

มันเป็นมิจฉาปฏิญญา ถ้ามันเป็นสัมมาปฏิญญามันก็สนุกในการทำงาน

ขอให้ช่วยกันเถอะนักปกครองก็ดี นักเศรษฐกิจก็ดี ให้เขาได้ช่วยไปบอกเพื่อนฝูงกันว่าการงานนั้นคือสิ่งสูงสุดของมนุษย์ เป็นเกียรติยศสูงสุดของมนุษย์ คือเป็นธรรมะ ให้เราบูชาธรรมะคือการงาน แล้วสนุกเมื่อทำการงาน แล้วก็พอใจในการที่ได้ทำการงาน มันก็เป็นสุขเพราะความพอใจ ถ้ามีความพอใจแล้วเป็นสุขทั้งนั้น พอใจแล้วก็สุขเร็ว พอใจโง่ก็สุขโง่ พอใจดีถูกต้องก็เป็นสุขที่ดีที่ถูกต้อง ความสุขมันจะเกิดมาจากความพอใจ เดียวนี้เราพอใจในสิ่งที่ถูกต้องแล้วคือธรรมะ คือสิ่งที่จะช่วยได้ ดังนั้นเราก็ทำงานสนุกและเป็นสุขเมื่อกำลังทำการงานนั่นเอง

ยกมือไหว้ตัวเองได้เป็นสวรรค์ เกลียดตัวเองเป็นนรก

ขอฝากท่านทั้งหลายทุกคนในฐานะที่ไม่ต้องเป็นข้าราชการ ไม่ต้องเป็นอะไรก็ได้ คือเป็นมนุษย์คนหนึ่ง

ก็แล้วกัน ขอให้ทำงานสนุกและเป็นสุขเมื่อกำลังทำงาน
พอใจในการที่ได้ทำงาน ดีใจในเมื่อได้ทำงาน ยกมือไหว้
ตัวเองได้ว่าเมื่อทำงาน เมื่อได้ทำงานคือได้ทำสิ่งที่ถูก
ต้อง จำกั้ง่ายๆ พุดกันอย่างนี้ก็ได้ว่า สวรรค์ สวรรค์นั้น
คือเมื่อเรายกมือไหว้ตัวเองได้ เมื่อใดเราพอใจจนยกมือ
ไหว้ตัวเองได้เมื่อนั้นเป็นสวรรค์อยู่ในใจ แต่เมื่อใดเรา
ขยะแขยงต่อตัวเอง เกลียดเหมือนของสกปรกเมื่อนั้น
เป็นนรกอยู่ในตัวเอง

นรกมีเมื่อเราขยะแขยงต่อตัวเราเอง อย่างว่าแต่จะ
ไหว้เลยมันไหว้ไม่ลง แล้วสวรรค์มันก็เมื่อเรายกมือไหว้ตัว
เองได้เพราะมันมีอะไรดี นรกสวรรค์อยู่ที่ตรงนี้ ถ้าถือหลัก
กันอย่างนี้แล้วก็ทำงานสนุกกันทุกคน แล้วทำได้เป็นสุข
เมื่อทำการงานนั้น แล้วก็มีผลงานมากเหลือกินเหลือใช้
เอาไปไหนไม่หวาดไหว เพราะว่ามันเป็นสุขเสียแล้วเมื่อ
ทำการงานจะไปอาบอบนวดอะไรกันอีก

เดี๋ยวนี้คนมันไม่เป็นสุขเมื่อทำการงานนี้ มันอยาก
จะเลิกงานไปอาบอบนวด แล้วก็เสียเงินจนเงินเดือน
ไม่พอใช้ จนต้องคอร์รัปชั่น ที่เขาพุดกันมากที่สุดก็คือ

คอร์รัปชันเพราะเงินเดือนไม่พอใช้ เพราะมันไปหลงซื้อ
เหยื่อของกิเลสไม่ใช่ซื้อหาความสุขอะไรที่ไหน ความสุข
มันหาได้แล้วเพราะความพอใจในการทำงานนั่นเอง เมื่อ
ทำงานอยู่นั่นเอง นี่ขอให้เราแก้ปัญหของคนยากจนโดย
ธรรมชาติ โดยวิธีที่ถูกต้องของธรรมชาติ เมื่อมันไม่มีคนยากจน
แล้วปัญหาหมด มันกลายเป็นโลกพระศรีอาริยเมตไตรย
ไป เมื่อไม่มีคนยากจนอยู่ในโลกนี้มันหมดปัญหา มันกลายเป็น
ศาสนาพระศรีอาริยเมตไตรยไป คอมมิวนิสต์ไม่มีแผ่นดิน
อยู่หรอก

เกิดศาสนาพระศรีอาริย์เพราะคนมีศีลธรรม

ถ้าว่าในโลกนี้มันไม่มีคนจน มันมีแต่คนที่มีภาระงาน
มีเงินมีอะไรเหลือใช้กันแล้วทั้งนั้น ที่เรียกว่าโลกศาสนาพระ
ศรีอาริย์นั้นเป็นอย่างนี้ ทุกคนสนุกในการทำงาน มีเงิน
เหลือพอช่วยเหลือผู้อื่น แล้วก็พร้อมที่จะช่วยเหลือซึ่งกัน
และกัน คนอื่นเขาเอาศาสนาพระศรีอาริย์ไปอ้างผิดๆ ไม่
ถูกตามหลักของพุทธศาสนา ศาสนาพระศรีอาริย์ แปลว่า
ศาสนาของไมตรีและเมตตา คือความรัก ศาสนาแห่งการรัก

ผู้อื่นนั้นคือศาสนาของพระศรีอารีย์ ทุกคนเห็นว่าเป็นเพื่อน
เกิด แก่ เจ็บ ตายด้วยกันและรักกันแล้วพร้อมที่จะช่วย

ที่นี้เขาจะเอาอะไรมาช่วยถ้าเขาไม่มีกำลังไม่มีเงิน
ฉะนั้นเขาต้องมีศีลธรรมที่ว่าธรรมะคือหน้าที่ หน้าที่คือ
ธรรมะ การงานคือธรรมะ การงานคือหน้าที่ ทำงาน
สนุกเป็นสุขเมื่อมีการงาน แล้วไม่ต้องใช้เงินซื้อเหยื่อของ
กิเลส เงินก็เหลือมาก เงินที่เก็บไว้มันก็เหลือมากสำหรับ
จะช่วยแก้ปัญหาต่างๆ เพราะฉะนั้นทุกคนมีเงินมากพอที่
จะแก้ปัญหาอะไรก็ได้ ทุกคนเป็นอย่างนี้แล้วโลกนั้นจะเป็น
อย่างไร มันก็เป็นโลกของพระศรีอารีย์เมตไตรย ทุกคนมี
ปัจจัยที่จะช่วยผู้อื่น แล้วมีความรักผู้อื่นเต็มไปทั้งบ้านทั้ง
เมืองหรือทั้งโลก

จนกล่าวว่าพอลงจากบ้านจากเรือนแล้วไม่รู้ว่ามีใคร
เป็นใคร เพราะมันดีเหมือนกันหมด มีแต่คนรักเราทั้งนั้น
เราเดินไปทางไหนก็มีมือยื่นอยู่สลอนรอบไปหมดว่าช่วย
อะไร จะให้ช่วยอะไรบอกมา จะให้ช่วยอะไรบอกมา ถ้า
ในศาสนาของพระศรีอารีย์เมตไตรยมันจะเป็นอย่างนี้

เพราะมีธรรมะ เพราะว่ามีศีลธรรม มันแก้ปัญหาได้

โดยที่ว่ามีใครที่มีปัญหา แล้วความขัดแย้งก็เกิดไม่ได้ เมื่อความขัดแย้งไม่มี อุปัทวะก็ไม่มี นี่ผลของการที่มีสัมมาทิฐิสูงสุดก็คือมีโลกอย่างโลกของพระศรีอาริยเมตไตรย โลกแห่งความรักเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน เหมือนกับว่าเป็นคนคนเดียวกัน หรือว่าเป็นเพื่อนเกิด แก่ เจ็บ ตายด้วยกัน มีแต่คนเตรียมพร้อมที่จะช่วยผู้อื่นไปเสียทั้งนั้น

ทุกคนเตรียมพร้อมที่จะช่วยผู้อื่นไปเสียทั้งนั้น คือโลกของพระศรีอาริยเมตไตรย มีได้เพราะคนมีศีลธรรมอย่างที่ว่ามา มีศีลธรรมอย่างนี้ได้เพราะมีสัมมาทิฐิจึงแก้ปัญหาได้หมด นับประสาอะไรกับความขัดแย้งเล็กๆ น้อยๆ มันก็ไม่ต้องมี ปัญหาใหญ่ๆ กว่านั้นมันก็ไม่มี เดียวนี้เรากำลังมีปัญหาคือความขัดแย้งอยู่ในโลกอย่างน่าละอาย สัตว์ พุดหยาบไปหรือเปล่า สัตว์เดรัจฉานมันมีความขัดแย้งกันน้อยมาก ไม่เหมือนในโลกมนุษย์ โลกมนุษย์มีความขัดแย้งกันอย่างน่าละอาย สัตว์เดรัจฉานซึ่งมีความขัดแย้งน้อยกว่า นี่มนุษย์กำลังทำผิด กำลังมีมิจฉาทิฐิ

ช่วยกันแก้ไขปัญหานี้เถอะ คือช่วยกันกู้หน้ามนุษย์อย่าให้ต้องละอายแก่สัตว์เดรัจฉาน สัตว์เดรัจฉาน

มีโรคภัยไข้เจ็บน้อยที่สุด เพราะมันไม่อยู่ด้วยเหื่อของ
กิเลสเหมือนมนุษย์ สัตว์เดรัจฉานทำลายโลกน้อยที่สุดไม่
เหมือนมนุษย์ที่ทำลายโลก มนุษย์ทำลายทรัพยากรของ
โลกมากที่สุด ซึ่งสัตว์เดรัจฉานจะไม่ได้ทำเลย

เรามีอะไรๆ หลายอย่างที่นำละอายแก่สัตว์
เดรัจฉาน อย่างน้อยที่สุดคือเราไม่มีความสุข เราปวดหัว
บ้าง เรานอนไม่หลับบ้าง เราฆ่าฟันกันบ้างโดยไม่มีเหตุผล
นอกจากว่าความเห็นแก่ตัว เลยมนุษย์ต้องนำละอาย เป็น
ที่ละอาย ควรละอายแก่สัตว์ นี่เพราะว่าเราไม่มีสัมมาทิฐิ
ขอให้มองเห็นว่าสัมมาทิฐิมันแก้ปัญหาได้ลึกถึงขนาดนี้
ลึกถึงขนาดที่ว่ามนุษย์จะไม่ต้องละอายแก่สัตว์

นี้อาตมาได้พูดมาด้วยเรื่องเกี่ยวกับการระงับข้อ
ขัดแย้งด้วยสัมมาทิฐิ มิมีฉชาติฐิมันเกิดการขัดแย้ง
พอมีสัมมาทิฐิมันก็ไม่มีการขัดแย้ง เราก็ได้มีความเป็น
มนุษย์สมตามความหมายของคำว่ามนุษย์ มีจิตใจสูง อยู่
เหนือปัญหาโดยประการทั้งปวง ถ้าเราอยู่ใต้ปัญหาเรายัง
ไม่เป็นมนุษย์ เราอยู่เหนือปัญหาทั้งปวงเราเป็นมนุษย์

ฝนเขาบอกว่าพอที่ อาตมาก็เห็นว่าเป็นการสมควร

แก่การที่พูดนี้ชั่วโมงครึ่ง ก็ขอยุติการบรรยาย แต่แสดงความหวังว่าท่านทั้งหลายคงจะจดจำถ้อยคำของอาตมาเอาไปพิจารณา วิพากษ์วิจารณ์ตามชอบใจ ไม่ได้บังคับให้เชื่อ เห็นด้วยในข้อไหนแล้วก็ช่วยกันบอกกล่าวต่อๆ ไป เพื่อจะแก้ปัญหาเฉพาะหน้าของเราที่กำลังมีอยู่ คือความที่เราไม่รักกัน ความที่เราขี้เกียจทำงาน ไม่เห็นว่างานนั้นคือสิ่งสูงสุด ไม่เห็นว่างานนั้นคือเกียรติของมนุษย์ ไม่เห็นว่างานนั้นคือสิ่งที่พระเจ้าเขามอบหมายมาให้เรา ขอให้สัมมาทิฐิเสียใหม่ให้ถูกต้องแล้วปัญหาก็จะหมดไป

ขอยุติการบรรยายในวันนี้ไว้ ด้วยความหวังว่า จะมีความเข้าใจคือสัมมาทิฐิเพิ่มขึ้นตามควร แล้วอยู่ด้วยสัมมาทิฐิ มีความผาสุกสวัสดิ์อยู่ทุกทิพาราตรีกาลเทอญ.

อธิบายศัพท์

สมาทาน^๑

ตามตัวหนังสือ แปลว่า ถือเอาไว้อย่างถูกต้อง หรือครบถ้วน

สัมมาทิฏฐิ^๒

ตามตัวหนังสือ แปลว่า ทิฏฐิชอบ หรือความเห็นชอบ. คำว่าชอบหรือถูกต้อง ก็คือดับทุกข์ได้ ความคิดเห็นเรื่องเกี่ยวกับความทุกข์และความดับทุกข์. นี้เรียกว่า สัมมาทิฏฐิ.

อุปัทวะ^๓

คือ อันตราย หรือเครื่องทำลาย หรือที่เรียกกันในภาษาไทยว่า อุบาทว์ หรือเสนียด หรือจัญไรนั่นเอง.

^๑ พุทธทาส ภิกขุ. ธรรมโฆษณ์ของพุทธทาส มหิตลธรรม. ๒๕๔๕. หน้า ๒๖๔.

^๒ พุทธทาส ภิกขุ. ธรรมโฆษณ์ของพุทธทาส โมกขธรรมประยุกต์. ๒๕๔๓. หน้า ๓๐๘.

^๓ พุทธทาสภิกขุ. ธรรมโฆษณ์ของพุทธทาส เทคนิคของการมีธรรมมะ เล่ม ๒ ปรมัตถธรรมกลับมา. ๒๕๕๐. หน้า ๑๕๕.

“...อะไรที่มันทำให้เกิดความปกติ
ทั้งหมดนั้นจะเรียกว่าศีลธรรม
ปกติในส่วนบุคคลปกติสบายดี
ปกติในครอบครัวก็ครอบครัวนั้น
ก็ดี ปกติในบ้านเมือง บ้านเมืองก็
ดี ปกติในโลก โลกนี้ก็ดี มันอยู่ที่
ปกติ ถ้าไม่ปกติก็คือวุ่นวายและ
เดือดร้อน...”

“...สิ่งที่จะแก้ปัญหานั้นเลวร้าย
คือความขัดแย้งในโลกได้นั้น

ต้องเป็นสัมมาทิฏฐิ

ที่ได้รับการมอบหมายสั่งสอน
มาโดยปากต่อปาก
จากปากของพระศาสดา...”

BIA

ISBN 978-616-337-817-0

สมทบการผลิต ๑๐ บาท